

Año LXXX. urtea

275 - 2019

septiembre-diciembre

iraila-abendua

Príncipe de Viana

SEPARATA

Liburutegi kapitularra, oinatzak Iruñeko oroimen kulturallean

Álvaro ARANGUREN URRESTABASO, Ainara GALARZA PEÑA

Sumario / Aurkibidea

Príncipe de Viana

Año LXXX · n.º 275 · septiembre-diciembre de 2019
LXXX. urtea · 275. zk. · 2019ko iraila-abendua

**LAS BIBLIOTECAS DE NAVARRA:
ACCESO A LA INFORMACIÓN Y EL CONOCIMIENTO
NAFARROAKO LIBURUTEGIAK:
INFORMAZIOA ETA EZAGUTZA ESKURATZEKO BIDEA**
Asun Maestro Pegenaute (coord./koord.)

Presentación / Aurkezpena

Asun Maestro Pegenaute 1051

BIBLIOTECAS PÚBLICAS / BIBLIOTECA DE NAVARRA
LIBURUTEGI PUBLIKOAK / NAFARROAKO LIBURUTEGIA

**La Biblioteca de Navarra, orígenes y evolución en la sede de Mendebaldea
(2011-2018)**

Amaya Prado Fernández 1065

La Red de Bibliotecas Públicas de Navarra

Mikel Zuza Viniegra 1091

El Depósito Legal, garante de la conservación

María Luisa Garcés Álvarez 1109

La biblioteca taurina de José Luis Ibarra y su donación a Navarra

Juan Francisco Elizari Huarte, Fernando Cirauqui Ainzúa 1129

La Biblioteca Navarra Digital (BiNaDi)

Amaya Prado Fernández 1153

**El patrimonio cinematográfico y audiovisual en la Biblioteca
y Fimoteca de Navarra**

Juan Francisco Elizari Huarte 1175

Los clubes de lectura y las bibliotecas navarras

Jesús Arana Palacios 1195

Sumario / Aurkibidea

BIBLIOTECAS UNIVERSITARIAS UNIBERTSITATE LIBURUTEGIAK

La Biblioteca de la Universidad Pública de Navarra, hoy
Belen Altuna Esteibar 1213

El Servicio de Bibliotecas de la Universidad de Navarra
Isabel Iribarren Maestro, Víctor Sanz Santacruz 1229

BIBLIOTECAS ESPECIALIZADAS LIBURUTEGI ESPEZIALIZATUAK

Biblioteca de Ciencias de la Salud del Departamento de Salud
Juan López Segura, M.ª Ángeles Rodríguez Bosch 1247

El Centro de Estudios del Museo Oteiza y su biblioteca
Borja González Riera 1263

Biblioteca del Archivo de Navarra
M.ª Pilar Los Arcos Sevillano 1273

Biblioteca de la Ciudad de la Música
Arantza Etxeberria Montoya 1289

Centro de Documentación - Biblioteca de Mujeres de la Fundacion IPES
Amaia Barandica Ortiz de Zárate, Rut Iturbide Rodrigo 1307

BIBLIOTECAS PATRIMONIALES ONDARE LIBURUTEGIAK

El Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico de Navarra
Roberto San Martín Casi 1323

La Biblioteca Central (provincial) de Capuchinos de Pamplona Extramuros
Miren Lara Astiz, José Ángel Echeverría OFM^{Cap} 1341

Liburutegi kapitularra, oinatzak Iruñeko oroimen kulturealean
Álvaro Aranguren Urrestabaso, Ainara Galarza Peña 1359

Sumario / Aurkibidea

OTROS TEMAS
BESTELAKO GAIAK

Una historia de ASNABI, a punto de cumplir 25 años (1995-2019) Clara Flamarique Goñi	1379
Estudio de impacto socioeconómico de las Bibliotecas de Navarra Fernando Ross García	1399
Currículums	1413
Analytic Summary	1419
Normas para la presentación de originales / Idazlanak aurkezteko arauak / Rules for the submission of originals	1427

Liburutegi kapitularra, oinatzak Iruñeko oroimen kulturallean

---

Biblioteca capitular, huellas en la memoria cultural de Pamplona

---

Capitular library, traces in the cultural memory of Pamplona

Álvaro ARANGUREN URRESTABASO

Ex-libris, Servicios Documentales, enpresako bazkidea
angun3@gmail.com

Ainara GALARZA PEÑA

Ex-libris, Servicios Documentales, enpresako langilea
ainarrita@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.35462/pv.275.17>

Jasotze data: 20/06/2019. Behin-behineko onartze data: 26/09/2019. Behin betiko onartze data: 04/11/2019.

LABURPENA

2005. urtean Iruñeko Katedralak eta Kultura Zuzendaritza Nagusia-Vianako Printzea Erakundeak lankidetzeta hitzarmen bat sinatu zuten non ondare bibliografikoa babestearen eta hedatzearen garrantzia nabarmentzen zuten. Artikulu honetan, gure aurreko ikerlariak katedraleko liburutegiaren gainean egindako ikerlanetako zertzelada batzuk eman ondoren, hitzarmenaren motibazioa azalduko dugu, hitzarmena sinatu zenetik zein izan den guk egindako ekarpena eta, bukatzeko, ondare-liburutegiek bere baitan ondarearen babesean eta hedapenean daukaten garrantzia azpimarratuko dugu.

Gako hitzak: ondare bibliografikoa; katalogazioa automatizatua; liburutegi espezializatua; Iruñeko Katedrala.

RESUMEN

En el año 2005 la Catedral de Pamplona y el Departamento de Cultura-Institución Príncipe de Viana firmaron un convenio de colaboración en el que ponían en valor la importancia de conservar y difundir el patrimonio bibliográfico. En el siguiente artículo tras dar unas pinceladas a lo ya expuesto hasta hoy por investigadores que nos han precedido en el estudio de la biblioteca de la catedral, presentamos la motivación de dicho convenio, la gestión que realizamos en la catedral desde la firma del mismo y finalmente destacamos la importancia de la existencia y la labor de preservación y difusión que poseen las bibliotecas patrimoniales.

Palabras clave: patrimonio bibliográfico; catalogación automatizada; biblioteca especializada; Catedral de Pamplona.

ABSTRACT

In 2005, the Pamplona Cathedral and the Culture Department-Prince of Viana Institution signed a collaboration agreement in which they pointed out the value of the importance of preserving and spreading the bibliographic heritage. In the next article, after saying a little to what has been explained by our preceded researches in the Cathedral Library study, we introduce the motivation of the already stated agreement, the management we carried out in the Cathedral since the signing of this agreement and finally we emphasise the importance of the existence and the preserving and spreading work patrimonial libraries possess.

Keywords: bibliographic heritage; automatic cataloguing; specialised library; Cathedral of Pamplona.

1. SARRERA. 2. EGOITZA. 3. FUNTSA. 4. KATALOGAZIOA. 5. ZAINZA ETA HEDAPENA. 6. ONDORIOAK. 7. ERREFERENTZIAK.

Libris duntaxat exceptis

1. SARRERA

Erdi Arotik gaur egun arte nagusiki kanonigoek jaso duten bilduma babesten eta zaintzen du Iruñeko Katedraleko Liburutegiak. Kodexez, inkunablez eta obra inprimatuz osatuta, bere lehen bi tipologiak aski ezagunak dira José Goñi Gaztambidek hauen inguruan egin duen hedapenari esker. Ez da gauza bera gertatzen, ordea, XVI. mendetik aurrerako liburu inprimatuekin. Arazo hau saihesten hasi zen Iruñeko Katedraleko Kabildoak 2005. urtean liburutegiko ondare bibliografikoa katalogatzeko erabakia hartu zuenean.

2. EGOITZA

Iruñeko Katedraleko Liburutegiko funtsa espazio ezberdinetan dago banatuta: antzinako funtsaren eta funts historikoaren parte handi bat gordetzen duen rokoko aretoa, priorearen «casita» izeneko etxe zaharrean artxibo gelak daude, bertan apal beretan Erdi Aroko kodexak eta bestelako eskuizkribu eta obra inprimatuak aurki daitezke, katedraleko artxiboko dokumentazioarekin batera; azkenik, ikertzaileentzako kontsulta gela, non besteak beste erreferentzia obrak gordetzen diren. 2011. urtean bulego berri bat atondu zuten, baita priorearen etxea izandakoa ere, eta garai batean Franzisko Deuna kalean zegoen Nafarroako Liburutegi Nagusiko apalekin hornitu, han funts modernoaren zati bat gordetzen da. Bestalde, dormitalero-aren etxeak bere solairuetan José Goñi Gaztambidek zeukan bilduma gordetzen du.

1276. urteko Nabarrerriako burgoaren gatazkan, kanonigoek liburu askoren galera jasan behar izan zuten, bai partikularrak, baita amankomunak zirenak ere. Horrek agerian uzten du katedralean bizimodu erregularra hasi zenetik liburutegi bat existitzen zelako ideia (Goñi, 1951, 385. or.). XV. mendean ganbera berria edo liburu-denda –liburutegiak izendapen ezberdinak hartu zituen– gela kapitularrean zegoen kokatuta (Goñi, 1951, 389. or.; Ardanaz, 2011, 620. or.). Mendeetan zehar kokapen ezberdinak hartzen joan zen, harik eta 1760. urtean kabiloak Fermín Lubián prioreari eta Juan Ignacio Carillo kanonigoari –erregaren lan-maisua zen– Juan Lorenzo Catalánez baliatuta liburutegi bat egiteko kokaleku egokia aukeratzeko mandatua eman zien arte (Fernández, 1994, 38. or.; Ardanaz, 2011, 620. or.). Catalánek eraikinaren planoak diseinatuko zituen. Azkenik, jangelaren hego-ekialdeko eta kanonigoen logelako hego-mendebaldeko angeluaren artean eraiki zuten, dormitaleroaren etxe eta baratzearekin muga eginez. 1761eko otsailaren 5eko saio kapitularrean (Goñi, 1989, 594-599 or.; Ardanaz, 2011, 619-622. or.) obrako planoak aurkeztu zituzten eta lanek aurrera egitea onartu zen.

Liburutegia eraikitzeke egurra Erronkaribarko mendietan aukeratu eta moztu zuten, Aragoi ibaiko ubidetik eramane zuten Iruñeraino, eta idi-gurdiekin Caparrosotik. Hargintza lana Juan Miguel Goyenetari esleitu zioten, egurra José de Huici eta Miguel Goicoecheari, igeltsero lanak Esteban de Muzquizi, lurzoruko adreiluak Belosoko teilateriako Domingo Echegoyeni. Silvestre de Soriak rokoko estiloko apalategi ederra landu zuen, eta Pedro de Rada arduratu zen polikromatuaz, baita floriak eta apalategia erreztatzeaz ere.

1768. urtean amaituta zegoen. planta angeluzuzeneko aretoa, kanoi erdiko gangaz estalia, 25 metro luze, 8 m zabal eta 7,5 m-ko altuera du (*La S. I. Catedral de Pamplona*, 1930, 62. or.). Bost balkoi handiek argi naturalez hornitzen dute aretoa, hauetako lau artzapezpiku jauregira begira daude eta bosgarrenak Dormitaleria kalera eramaten duen kale txikira ematen du. Liburutegiko altzaria, aretoaren fisonomiara moldatzen dena, bi solairutan dago banatuta arku baxuko eskailerak elkartuta. Goiko solairua korridoreaz osatuta eta eskudel batez itxita dago. Solairu horretan zehar, eta mutur bakoitzean, hegalak zabalik dituzten zurezko lau arrano daude, liburuak bertan jartzeko eta hauek kontsultatzea eta irakurtzea erraztearren. Liburutegiko atal baxuan apalategi-gorputz bakoitza lau atalez eratuta dago. Goiko atala altuera ezberdinetan kokatutako zortzi apalek osatzen dute, tamaina guztietako liburuak sartu ahal izateko. XX. mendean, espazio arazoak arintze aldera, balkoien artean apalategi gorputz berriak eraiki zituzten, orduan praktikotasunari emanez lehentasuna alde artistikoari baino gehiago.

3. FUNTSA

Liburutegiko bilduma honako materialez osatuta dago: kodexak, inprimatutako liburuak eta liburuxkak –XV. eta XX. mende artekoak–, eskuizkribuak, artxibo personalak, aldizkako argitalpenak, dokumentu kartografikoak –atlasak, mapak– dokumentu grafikoak –grabatuak dituzten liburuak, grabatuak– eta partiturak. Honi guztiari Iruñeko Katedralako Musika Kaperak duen bilduma gehitu behar zaio. Bestalde, katedralako liburutegi digitalak BiNaDin sartutako 85 dokumentu eta Erdi Aroko 70

kodezen kopia digitalak jasotzen ditu. José Goñi Gaztambide, oposizio baten ostean, 58 urtez jardun zen Iruñeko artxibo eta liburutegi kapitularren zerbitzura (Gorricho, 2008, 512. or.), eta bilduma bibliografikoaren bere ezaguera sakonean ondare bibliografiko kapitularreko kode teologiko eta juridiko nahiz inkunableak katalogatu zituen. Gainera, beste lan batzuetan Erdi Aroko kodex eta eskuizkribuen ikerketa orokorrak eta zatikakoak jasotzen dira¹.

Gaur egun, liburutegiaren bilduma dohaintzen bidez hornitzen da batez ere, modurik merkeena delako, ez baitago dokumentuen erosketarako kontu-sailik. Edozein dohaintzaren aurrean, liburutegiko arduradunek dohaintzaren egokitasuna balioztatzen dute, eta horren behin betiko kokalekua liburutegian. Garai batean *espolioa* izan zen katedraleko bildumaren bolumena handitzeko modu naturala, horrela kanonigoen liburuak kabildoarentzat izatea eta hauen salmenta galaraztea lortu zen. Iruñeko gotzain Pedro Rodakoak (1083-1115) bere elizan San Agustinen erregelaren arabera kanoniko-ordena ezarri zuen, kanonigo sekularrak erregeladun kanonigo bihurtuz. Egoera berri horren aurrean, komunitateko bizimoduaren garapenerako egoitza berriak sortu behar izan zituzten: kapitulu-gela, jangela, sukaldea, erizaindegia, ospitaleak, logelak edota elizgizonentzako egoitzak... eta katedral erromanikoa eraiki zuen. Denborarekin Nafarroako Erresumako liburutegirik onena osatu zen (Goñi, 1994b, 33-69. or.). Ikusi dugunez, 1276ko Nabarrerria auzoko gatazkan soldadu frantsesek katedraleko altxorraren zati garrantzitsu baten harrapaketari ekin zioten, erabilera partikularreko eta komuneko liburuaren galera eragin zuelarik. Galerak mila libera baino gehiagokoak izan ziren (Goñi, 1951, 385. or.). Katedrala liburu liturgikorik gabe geratu zen (Goñi, 1994a, 176. or.). Egoera hori Martin Beroizkoa (1286) hil ondoren aldatuko zen, honen testamentu-betearazleek bere liburuak katedraleko liburutegiko bildumara eramatea agindu zuten-eta (Goñi, 1951, 388. or.):

El primer paso hacia la restauración del tesoro bibliográfico estaba dado. Pocos años después, el 8 de febrero de 1292, Miguel Pérez de Legaria, obispo ya efectivo de Pamplona (1286-1304), comprendiendo todo el partido que se podía sacar de los expolios de los canónigos, dispuso, de acuerdo con el capítulo, que los bienes de los prebendados, después de pagar las deudas, si las hubiese, se emplearan en misas por el alma del canónigo difunto, exceptuando únicamente los libros, '*libris duntaxat exceptis*'².

- 1 Oso interesgarriak eta gomendagarriak dira ondoko irakurketak: José Goñi Gaztambide «Catálogo de los manuscritos teológicos de la catedral de Pamplona», «Catálogo de los manuscritos jurídicos de la catedral de Pamplona», «Incunables de Pamplona», «El 'diálogo' de José Goya y Muniain»; Arthur S. Hunt: «The Library of the Cathedral of Pamplona»; Soledad de Silva y Verástegui: «La miniatura medieval en Navarra», «Manuscritos iluminados»; Antonio Ubieto Arteta: «Obituario de la catedral de Pamplona»; Jesús Domínguez Bordona: «Manuscritos con pinturas: notas para un inventario de los conservados en colecciones públicas y particulares de España»; Oscar Gilarrondo Miguel: «Sobre los folios de Terencio de la catedral de Pamplona»; Beatriz Marcotegui Barber: «Instructio morum et fidei la predicación en el Reino de Navarra en el siglo XV» (tesis doctoral), «Los 'exempla' del códice 48 de la Biblioteca de la Catedral de Pamplona»; María Teresa Martín Rodríguez: «Los códices de Juvenal en España (tesis doctoral)»; Hipólito G. Navarro: «Una obra inédita de Fray Luis de León, 'Expositio in genesium' (Codex 83, Biblioteca de la Catedral de Pamplona)»; Javier Velaza Frías: «Terentius Pompelonensis (c) un bifolio terenciano en la Biblioteca de la Catedral de Pamplona».
- 2 Latindar esaera hau Goñi Gaztambide Iruñeko Katedraleko Artxibotik hartua da, G7 (jatorrizko estatutua)

1304. urtean katedraleko estatutuek ezaugarri hori jaso zuten, modu horretan, kanonigoak ziren liburutegiko bilduma handitzeko ardura zutenak. Ez ziren gutxi izan Europako unibertsitateetara beren gradu ikasketak burutzera atera ziren kanonigoak, eta handik titulu eta argitalpen zientifiko berrienekin itzultzen zirenak. Martín Elizondokoa, kanonigo erizaina, Parisen ikasketak egin ostean 33 inkunable eta 3 kodexekin itzuli zen (Goñi, 1994a, 180. or.), zeinak hil ondoren, *espolioa* zela-eta, liburutegi kapitularrerako izango ziren. Liburutegiaren bilduma handitzeko modurik ohikoena hau izan zen, baina ez bakarria halere. Beste liburu batzuk kanonigoek erosten zituzten azoketan, edota bikoiztuak zeuden liburuak salduta lortutako diruarekin berriak erosten zituzten. Erdi Aroan, Iruñeko Katedrala izan zen Nafarroako gizarteari ikasle unibertsitario gehien ematen zion erakundea (Goñi, 1975, 145-172. or.); elizgizonek Europako fakultate puntakoenetan mota guztietako ikasketetan jarduten zuten: Idazketa Sakratuak, teologia dogmatikoa, morala, zuzenbide kanonikoa eta zibila, filosofia... Arrakasta handiena izan zuten unibertsitateak Paris, Cahors, Bolonia, edo Toulousekoak izan ziren. Garai hartan gradu unibertsitario bat lortu zuten kabildo honetako 62 partaideren izenak gutxienez ezagutzen dira (López, 2016, 126. or.), gainera hauek azken berrikuntza zientifikoekin etortzen ziren. Felipe II.ak debekatu egin nahi izan zuen nafartar ikasleak atzerrira ikasketak egitera joatea, Gaztelan prestigiodun unibertsitateak bazeudela argudiatuz. Huarteren arabera (1927, 574-576. or.), kalbinismoaren kutsaduraren beldurra eragina izan zuen *berorren maiestate katolikoarengan*. Dena dela, Nafarroako ikasleek jarraitu zuten Paris eta Toulouserara ikasketak egitera joaten, baita Salamanca, Alcalá edo Huescara ere (Goñi, 1979, 177, 361. or.).

Aurreko atalean ikusi dugun bezala, liburutegiko bilduma elizgizonek ikasketa garaian eskuratutako liburuekin osatu zen. Horrek erabat baldintzatuko zuen zer dokumentu mota bilduko ziren liburutegian, zuzenean lotura izango zutelako egindako ikasketekin eta komunitatean eramango zuten bizimodu erlijiosoarekin. Horrengatik guztiarengatik eta liburutegi ezpezializatu bat izan arren, bilduman jasotzen diren liburuak askotariko gaien ingurukoak dira, diziplina askotan egon behar zutelako jantzita komunitatean egokitu zitzaizen kargua modu egokian aurrera eraman ahal izateko. Karguak Katedraleko Kabildoaren egituraren arabera ematen ziren, Goñi Gaztambideren (1994b, 56. or.) definizioaren arabera:

Se denomina Cabildo de Canónigos a un grupo de clérigos establecidos en una iglesia catedral para tributar a Dios un culto más solemne. Durante siglos han sido además un órgano de consejo y asesoramiento del obispo, y han gobernado la diócesis en sede vacante. Normalmente se compone de dignidades, oficios y simples canonicatos.

Hortaz, argi geratzen da katedraleko bizimodua ez zela kulturara bakarrik mugatzen. Elizgizon bakoitzak komunitatearen funtzionamendu egokirako kargu bat bete beharra zuen, eta seguruenik liburutegian eskuragai zituzten liburuek edozein ezagueraren inguruko jakintza osatzeko aukera ematen zieten. Esate baterako, komunitatearen alde egiteko, zuzenbidean adituak ziren kanonigoak behar zituzten; musikan adituak ere bai, eliz-ospakizunetan organoa jo edo abesteko eta nola ez, liburuazainak, liburutegian gordetzen zuten altxorren kudeaketa eta mantentze-lana bermatzeko.

Gauzak horrela, Iruñeko Katedraleko liburutegian, ezaguera guztietako gaiak aurkituko ditugu: Idazketa Sakratuak, patristika, teologia, historia sakratua, elizakoa eta profanoa, bizitzak, erritoak, mistika, zuzenbide kanonikoa eta zibila, hizkuntzak, literatura, filosofia, geografia, politika, nobleak eta heraldika, unibertsitateak, antzinatasunak, bidaiak, entziklopediak, matematikak, astronomia, fisika eta kimika, historia naturala, nekazaritza, medikuntza eta kirurgia, farmazia, higiena, ekonomia politikoa, merkataritza, arteak... (*La S. I. Catedral de Pamplona*, 1930, 63. or.).

Gai hauek guztiek komunitateko bizitzaren momentu bakoitzean bere erabilpena zuten, liburu liturgikoen adibidez, zeremoniak ospatzeko beharrezkoak ziren, gainera elizgizonen formakuntzarako bideratutako liburuak edota materia profanoetako liburuak beste ezaguera batzuetan hezteko.

Azken batez, bilduma oparo eta askotarikoa ez ezik, erabat praktikoa ere bada, erabiltzaile zehatzei bideratuta baitago, kanonigoei alegia, segur aski bildumaren erabilpen burutsua egin zutenak.

4. KATALOGAZIOA

2005. urtean Iruñeko Katedraleko Kabiloak eta Kultura Zuzendaritza Nagusia-Vianako Printzea Erakundeak lankidetzat hitzarmen bat sinatu zuten non hainbat gauzen artean, Nafarroarako ondare bibliografikoaren katalogo kolektibo bat lan-tresna eraginkor moduan eratzearen garrantzia definitu zuten. Hitzarmen hau 2011. urtera arte berritzen joan zen.

Hitzarmenaren helburua Iruñeko Katedraleko Kabiloaren eta Kultura Zuzendaritza Nagusia-Vianako Printzea Erakundearen arteko lankidetzat eremua ezartzea zen, Iruñeko Liburutegi Kapitularreko ondare bibliografikoaren antolaketa, katalogazio automatizatu, babes eta hedapenerako hain zuzen ere. Helburu horrekin, lehentasuna ematen zaie Espainiar Ondare Bibliografikoko Katalogo Kolektiboa eratzeko proiektuen garapenerako beharrezkoak diren prozesu egokietan aktiboki parte hartzeari eta katalogazioari. Honenbestez, bi aldeek konpromiso batzuk hartu zituzten. Iruñeko Katedraleko Kabiloak, besteak beste, honako hauek:

- Aldez aurretik adostutako antzinako funts bibliografikoak –XV. mendetik XVIII. mendera arte– eta historikoak –XIX. mendea– modu automatizatuan katalogatzea.
- Nafarroako Gobernuak Zerbitzuari lan hau egiteko aukeratutako pertsonalaren lan eskarmentua bermatzea.
- Nafarroako Ondare Bibliografikoko eta Espainiako Kultura Ministerioaren Ondare Bibliografikoko Katalogo Kolektiboaren Zerbitzura, aipaturiko erregistroak, bere behin betiko bertsiotan txertatzeko prestatzea.
- Erabiltzaileei eta ikertzaile akreditatuei funtsen kontsulta eskuragarri izatea bermatzea.
- Helburu horretarako espazio egokia prestatzea eta irakurleei funtsetarako sarbidea erraztea.

- Informazio-trukean, kopietan edo tresna bibliografiko laguntzaileetan Nafarroako Liburutegi Sistema edo hitzarmen honetako sinatzaileetako kideei laguntzea.
- Interesgarriak izan daitezkeen funts bibliografikoak aldi baterako ematea, Liburutegi Zerbitzuak erakusketa antolaketan, faksimileen edizioan, erreprodukzio digitaletan edo beste kultura-jarduera mota batean parte hartuko balu, baldin eta gomendio guztiak, aseguru egokiak eta indarrean dauden legezko araudiak betetzen badira.
- Nafarroako bibliografiarekin lotutako ale bikoiztuak dohaintzan eskaintzeko garaian, Nafarroako Liburutegiak lehentasuna izango du, baldin eta lan horien alerik ez badu edo dituenak egoera txarrean badaude.
- Nafarroako Gobernuak Liburutegien Zerbitzuko Ondare Bibliografikoaren Bulegoari, Iruñeko Liburutegi Kapitularreko liburuen aleak digitalizatzen uztea Nafarroako Liburutegi Digitalean (BiNaDi) txertatzeko.
- Liburutegi Kapitularrean katalogatutako funts bibliografikoak, Nafarroako Gobernuak Liburutegien Katalogo Kolektiboan hedatzeko baimena ematea.
- Gastu-justifikazioa egin eta gero, gehienez ere 30 egun naturaleko epean, hitzarmenatarako karguarekin egindako lanen memoria teknikoa aurkeztea.

Bere aldetik hitzarmen honetan, Nafarroako Gobernuaren Liburutegi Zerbitzuak, Ondare Bibliografikoko Bulegoaren bidez, beste batzuen artean, hurrengo konpromisoak hartzen ditu:

- Aholkularitza teknikoa edo materiala eskaintzeko behar diren lanak garatzea, lan-tresna bibliografiko laguntzaileak eta erregistro bibliografikoen trukea erraztuz.
- Produktu bibliografiko antolatua, automatizatutakoa edo inprimatutako euskarrian ematea Iruñeko Liburutegi Kapitularrari.
- Katalogazio-lanen finantzaketan laguntzea. kantitate hau aldi bakarrean igorriko da adostutako lanak amaitutakoan eta gastu-justifikazioarekin batera memoria bat aurkeztuta.

Aurrekari hauekin guztiekin, Iruñeko Katedraleko Kabildoak Ex-Libris, Zerbitzu Dokumentalak enpresari bere liburutegiko ondare funtsen katalogazio automatizatua hastea eskatu zion. Iruñeko Liburutegi Kapitularreko funts bibliografikoen katalogazio automatizatua 2005eko urriaren 24an hasi zen.

Katalogazio-kanpainen urteroko iraupena aldatzen joan da Nafarroako Gobernuak eta Iruñeko Katedraleko Kabildoak emandako finantzaketaren arabera. Data horretatik aurrera 7183 aleren deskribapen bibliografikoa egin da. Gutxi gorabehera 7000 liburuki geratzen dira prozesatzeko, ia % 50. Zifra hau zenbatespena da, koadernatze beraren barruan lan bat baino gehiago edukiko dituzten liburuki aizunak agertuko baitira. Gainera, liburutegiak bere funtsa handitzen duten dohaintzak jasotzen ditu liburutegi partikularretatik. katalogazio osoa, lana modu jarraituan egingo balitz, 28 hilabetetan gutxi gorabehera buka liteke.

Merkatu informatikoan zeuden bi produkturen azterketa egin eta gero, DIGIBIB liburutegi kudeaketa sistema aukeratu zen. Software hori liburutegi kudeaketa-sistema

integratua da, erregistro bibliografikoen, aleen, autoritateen eta objektu digitalen metadatu normalizatuen kudeaketan oinarrituta dago, eta sorkuntza, komertzializazioa eta banaketa DIGIBIS enpresaren esku dago. Interneten bidez informazioa trukatzeko pentsatuta, bilduma fisikoaren nahiz digitalaren kudeaketa ahalbidetzen du modu erabateko integratuan kanpo-aplikazioen beharrik gabe. Aplikazioak nazioarteko estandarrek betetzen ditu informazio bibliografikoen trukaketa bermatzeko helburuarekin. Aplikazio hau instalatzeko beharrezkoak ziren eskakizunak ezagutu ostean, lizentzia bat erostea erabaki zen. Hasiera batean bi modulu bakarrik inplementatu ziren: katalogazioa eta inportazioa/esportazioa. Bigarren fase batean instalatu ziren gainerako moduluak: autoritate-kudeaketa, zirkulazioa eta erosketak. Programarekin eta arazoekudeaketarekin hainbat oztopo pairatu ondoren, sistema aldatzeko erabakia hartu zen.

Beraz, 2011. urtean liburutegi kudeaketa sistema berri baten lizentzia eskuratu zen, Absys Express, Baratz enpresarena. Neurri eta egitura ertaineko liburutegietarako berariazko lan-tresna. Absysek izan zuen arrakasta zela medio sortu zen Absys Express eta aukera ona eskaintzen zigun.

Liburutegian mahai gaineko ordenagailu bat eta eskuko ordenagailu bat daude. Mahai gaineko ordenagailuan kudeaketa-sistema instalatu zen bezero/zerbitzari lanak egiten dituelarik. 2011. urtean mahai gaineko ordenagailu berria erosi behar izan zen, aurrekoa zaharkiturik geratu baitzen. Gainera inpresora bat ere badago txaplatak inprimatzeko.

Gaur egun liburutegiaren eginkizun funtsezkoena honakoa da: tratamendu teknikoa, katalogazio deskriptiboa, sarrera puntuen forma eta aukeraketa, indexazioa, sailkapena eta signatura zein aleen datuak ematea –exlibris, egoera fisikoa, orri-bazterreko oharra, etab.–. Edozein tipologia dokumentaletako katalogo bibliografikoak eta liburutegi sistema integratuan normalizatutako autoritate-fitxategiak prestatzen dira, kontsultarako tresnak eta ezagueraren adierazpidea sortuz, Iruñeko Liburutegi Kapitularreko bildumaren balizko ikertzaileei erabilera errazte aldera.

Aurretik esan bezala, gaur arte 7183 liburu informatizatu dira. Funtsaren automatizazioa, modu ordenatuan, apalategiaren gorputzen zenbaketari jarraituz abiatu zen. Liburutegi kapitularrak dituen 99 gorputzetatik, beheko solairuko 59 gorputzek osatutako funts bibliografikoen katalogazioa amaituta dago eta lehenengo solairuko (60-67 gorputzak) liburuen katalogazioa hasita dago dagoeneko. Gainera, Vianako Printzearen eta Iruñeko Katedraleko Kabildoaren arteko hitzarmena dela-eta, Nafarroako Gobernuko Ondare Bibliografikoko Bulegoko arduradunak urtero hautatzen dituen funtsak prozesatu egin dira, gutxi gorabehera urtean katalogatu beharrekoaren %20. Kasu honetan hautaketa bi irizpide nagusiri jarraituz egin da; alde batetik, Nafarroako bibliografia bat egitearekin lotuta daudenak, eta bestetik, gai erlijiosotik at dauden liburuei eman zaie lehentasuna. Lehenengo multzorako, nafar idazleen lanak, Nafarroari buruzko obrak edo Nafarroan bertan inprimatutako obrak aukeratu dira. Bigarren multzoan, aldiz, arkitektura, historia, musika, literatura edo bitxikeriak dituzten liburuak aukeratu dira. Hautaketa horretan ere formatu txikiko materialak nagusitu dira, batez ere almanakak eta bederatziruarenak. Iruñeko Liburutegi Kapitularrak duen

ondare bibliografikoaren aberastasunaren isla argia diren inkunableak, eskuizkribuak eta XVI. mendetik XX. mendera arteko obra inprimatuak prozesatu dira.

Liburuak posizio bertikalean jarrita daude eta orokorrean ez daude oso estu jarrita. Apalategian zeramaten ordena errespetatu da, baina hainbat kasutan, obra bat liburu bat baino gehiagoz osatuta daudenean adibidez, elkartu egin dira ordena logiko bati jarraitzeko asmoz. Liburuxkak, azidoa ez den materialez egindako kutxetan gordetzen dira, arrazoi nagusia da posizio bertikalean hautsi egingo liratekeela eta modu horretan, berriz, kontserbazioa askoz egokiago egiten da, material hauen biziraupena luzatze aldera.

Dokumentu bakoitzari identifikazio inskripzio bat jarri zaio, horrek dokumentu bakoitza modu argian identifikatzeko aukera emango digulako eta gainera bere kokalekua zein den erakutsiko. Bi identifikazio mota eratu ditugu, lehenengoa, begi-bistan dagoena, apalategian zein den liburuaren kokalekua jakiten lagunduko digu, txaplata, alegia; bigarrena, liburuan bertan idazten dena, txaplata erori edo galduko balitz, dokumentuaren identifikazioarako beharrezkoa duguna. Ale bakoitzaren signatura topografikoa babes-orrian arkatzez idatzi da eta hau falta izan den kasuetan, azalaren edo atariaren atzealdean, inoiz ez datu inprimatu edo eskuizkribu baten gainean. Notazioa hiru zenbaki multzoz osatuta dago³, lehenengoak apalategiaren gorputza zein den adierazten digu, bigarrenak apala, eta hirugarrenak apalategiaren barruan bere kokalekua zein den erakusten digu⁴. Signatura korrelatiboa daramaten txaplatak editatu, bikoiztuta inprimatu dira eta etiketa trokelatu baten bi aldeei itsatsi zaizkie. Funtsaren atalik nagusia ondare bibliografikoari dagokionez, lihozko hariarekin liburuaren orrietara zintzilik jarritako txaplatak, liburuak gutxien kaltetuko zituen aukera zela pentsatu zen. Funts bibliografiko guztiak zigilua zeraman eta bizkarrean txaplata itsatsita zeukan, gerora jarraitu den eskema berbera zeraman, ezberdintasun bakar batekin: lehen azken zenbakia ez zen korrelatiboa, baizik eta liburuaren erregistro zenbakiarekin zetorren bat. Eskuizkribu batzuei eskuz jarri zaie orrialdeen zenbakia.

Ale gehienak pergaminoz edo larruz koadernatuta daude. Hondatuta aurkitu diren liburuaren egoera deskribapen bibliografikoan eta ale bakoitzaren datuetan azaldu egin da. Modu horretan, zaharberitzera eramateko aukera dagoenean, modu errazean aurkituko da zein diren zaharberritu beharra duten liburuak. 2011. urtean, zaharberitzeko premia zuten liburuaren datu base baten garapena hasi zen. Bertan, deskribapen bibliografikoaren oinarritzeko datuak jasotzen dira, alegia egilea, izenburua, edizioa, kokapena, eta liburuaren zenbateraino dagoen hondatua ere adierazten da.

Kanonigoek aldeztu aurretik ezarritako antolaketa tematiko bati jarraituz dago bilduta funtsa, horri esker materialak edukiaren eta ezagueraren arabera ordenatuta

3 Iruñeko Katedraleko Liburutegia 99 gorputzeko apalategiz osatuta dago. Beheko solairuan, 1-39 gorputzek 4 apal dituzte. Gainerako gorputzek, 40-99, 8 apal dituzte.

4 Liburutegian katalogatutako lehen liburuaren signatura topografikoa 1-1/1 da.

jarraitzen du, eta horrek erabiltzaileari liburuaren kokapena eta kontsulta errazten die. Hauek nagusitzen dira: Bibliari egindako komentarioak, zuzenbidea –gehienbat kanonikoa–, teologia, geografia, arteak, eta zientziak. Egoera honek katalogazio bibliografikoa aurrera eramateko garaian liburuaren gaien aukeraketa arindu du, esate baterako, dokumentuei deskriptoreak ematea kontrolatutako hizkuntza dokumentalean, gerora dokumentuen berreskuratzea ahalbideratuz⁵. Iruñeko Katedraleko Liburutegiak erabiltzen dituen autoritate-erregistroak Espainiako Liburutegi Nazionalak bere fitxategian dituen berdinak dira, eta Interneten bidez kontsultatzen dira. Erregistro horiek atal ezberdinez osatuta daude, onartutako forma adierazten dute, terminologia espezifikoki hori justifikatzen duen informazioa jasotzen dute, ez onartutako formak, kontsultatutako iturrien informazioa eta katalogatzaileentzako jarraibideak, uniformitatea lortzarren barne-erabilerarako informazioarekin.

5. ZAINZA ETA HEDAPENA

Ondare bibliografikoa gordetzeaz arduratzen diren liburutegiek bete behar duten funtziorik nagusia oroimenaren zaintza eta kontserbazioa dira (Torres, 2004, 2. or.). Ezaguera, pentsamendua, kultura edo informazioa eskuragarri jartzeaz gain, liburutegi historikoek beraien inguru geografikoari laguntza eskaintzen diete, sinergia kulturalen sortzaile diren neurrian. Duela gutxi arte, ondare liburutegiek, nahiz eta ekosistema pribilegiatuak izan gordetzen dituzten altxorreatatik, ez zuten gizartearekin elkarrengin handirik, gainerako liburutegi motek egiten duten bezala, baizik eta nork bere bilduma gordetzera mugatzen zuten euren eginkizuna. Zorionez, ikuskera hau aldatzen joan da, liburutegiek gizartearen garapenean, heziketan eta ikerketetan duten garrantziaz jabetuta, gizartearekiko jarrera aldatzeko ardura hartu dute. Liburutegiak ondare bibliografikoaren babes, transmisio eta garapen estrategia konkrituak eratu joan dira, neurri hauek jasotzen dituztelarik: kontserbazioa eta zaharberritzea, bildumen katalogazioa, funtsen digitalizazioa, hedapen kulturala. Liburutegi kapitularra mendeetan zehar bildutako legatuaren biltegia da, Nafarroako oroimen kolektiboaren, historiakoaren eta kulturalaren zati bat gordetzen du «... a lo largo de su historia, la liturgia, la música, la literatura y el derecho, la formación intelectual y la promoción cultural de la sociedad navarra en general debieron mucho a la catedral y su cabildo...» (Omeñaca, 1993). Ondare hau guztia etorkizuneko belaunaldientzat oinordetzan uzteak Katedraleko Liburutegiaren existentzia erabat justifikatzen du.

Ondare liburutegietan gordetzen diren liburuek, gaur egun ez dute jadanik bere edukiarengatik bakarrik pizten interesa –gehienak edizio berrietan argitaratuak izan dira–, ez dute sorreran izan zuten funtzioa betetzen; pieza kultural bezala dute balioa, ordea. Liburutegiaren papera bildumaren estruktura bibliografikoaren ezagueran datza, bere erabilerarako beharrezkoak diren tresna bibliografikoak eta teknikoak eratzean, lehen eta oraingo kultura kontaktuan jartzeko arduradun erabiltzaileak

5 Gai-sarrerak dokumentu baten gaien araberrako analisirako oinarritzko formak dira, liburu batek zein gai jorratzen duen sailkatzeko erabiltzen dira.

bilatzean –ikertzaileak eta jakin-mina dutenak–, programa bibliografiko eta kulturalak diseinatzean gizartearen behar kulturei erantzunez. Azken batean, liburutegi historikoak ez dira dagoeneko dokumentu biltegi hutsak, korrante kultural bihurtu dira merkatu berriak arakatuz (Torres, 2004. 6. or.). Liburutegia, Iruñeko Katedraleko balore estrategikoetako bat da. Liburutegiak ondare bibliografikoa zaindu beharra dauka, lanak zaharberrituz eta digitalizazioaren bidez segurtasun-kopiak eginez aurrera daraman helburua da. Liburu bat zaharberritzera eramane baino lehen, aurrez aztertu beharko da zein baldintzatan uzten den dokumentua, eta honen bueltan jatorrizko elementu guztien kontserbazioa bermatuta geratu beharko da, koadernaketa, babes-orriak, txaplatak, ex-librisak, etab. Zaharberritzera eramane aurretik segurtasun-kopia bat egingo da, dokumentuaren digitalizazioa eginez. Eta obrak zaharberritzeko, liburutegitik kanpo atera beharko balira segurtasun eta berme arauak zeintzuk diren kontuan hartuko da.

Liburuen prozesu katalogafikoan zehar hondatuta aurkitu zirenak, eta zaharberritzera eramateko moduan zeuden aleak aurkitu direnean, deskribapen bibliografikoan (852) eta ale bakoitza datu basean gehitu denean egoera hau adierazi egin da. Liburuen kontserbazio egoerari dagokionez, hiru maila bereizi dira: ona, txarra eta oso txarra. Modu honetan erraza izango da jakitea zeintzuk diren zaharberritzera eramane behar diren lanak eta hauen artean zeintzuek daukaten lehentasuna. Liburu batzuk, bibliofagoek eragindako kalteagatik egoera txarrean daudenak, isolatu egin dira beste liburuetatik kutsadura saihestearren.

Gaur egun arte, Iruñeko Katedraleko Liburutegiak eskaintzen dituen zerbitzu digital nagusiak honakoak dira: batetik, Espainiar Bibliografia Ondarearen Katalogo Kolektiboaren zein Nafarroako Bibliografia Ondarearen Katalogo Kolektiboaren bidez prozesatutako deskribapen bibliografikoen kontsulta eta, bestetik, Nafarroako Liburutegi Digitalean (BiNaDi) digitalizatuta dauden 85 aleren kontsulta eta hauen eduki osorako sarbidea, Nafarroako Gobernuarekin sinatutako hitzarmenari esker erakunde publiko eta pribatuen arteko elkarlanaren adibide argia (San Martín, 2014, 358. or.)⁶. Gure kasuan, Iruñeko Katedraleko Liburutegiaren ondare bibliografikoa hedatzeko eta obra

6 Nafarroako Gobernuak Liburutegi Zerbitzuak sustatutako BiNaDi proiektuaren helburu nagusia da informazioaren teknologia berriak baliatuz Nafarroako ondare bibliografikoa hedatzea. Bi asmo ditu bere baitan, gure legatu bibliografikoaren babesa eta zabalpena. Inprimatutako lanak, eskuizkribuak eta digitalizatutako material grafikoak gehitzen ditu BiNaDi-k, Nafarroarako interesa duten neurrian, eta erabiltzaileei kontsulta ahalbideratzen die, baita PDF formatuan deskargatzeko aukera ere, jabetza intelektualaren gainean indarrean dauden xedapenak jarraituz betiere. Nafarroako Antzinako Erresumarekin lotutako liburu historiko eta juridiko garrantzitsuenekin batera, BiNaDin nafar kulturarentzat nabarmenak diren obrak edo euren bitxitasun bibliografikoaren araberako obra zientifiko eta literarioak ere jasotzen dira. BiNaDiren barnean, Nafarroako Bibliografia Ondarearen Katalogo Kolektiboaren eraketan parte hartzen duten ondare liburutegien dokumentuak ere sartzen dira –hemen dago Iruñeko Liburutegi Kapitularra–. BiNaDi-n bildutako dokumentuak Nafarroako Gobernuak duen serbidore kooperatibo bati esker, bere biltegi digitala, beste liburutegi digital batzuekin elkarbanatzea lortzen da, Hispaniarekin edo Europeanarekin esate baterako. Internetek eskaintzen digun ekarpen aipagarrietako bat da liburutegi digitalen proiektu hau, eta ezaguera mugarik gabe hedatzeko lan-tresna nahitaezkoa. Liburutegi hauek ez dira datu base huts bezala ulertzen, baizik eta munduko edozein txokotara ezaguera helarazten duten lan-tresna bezala, bai erakunde publikoetatik bai elkarte pribatuetatik datozenak.

originalak babesteko modu bat da (San Martín, 2014, 356. or.). Jarraian, BiNaDin bildutako obra inprimatu eta digitalizatuen lanik adierazgarrienak aipatuko ditugu. Obra hauek Iruñeko Katedralarekin zuzenean lotutako lanak dira.

- Canónigos Regulares de San Agustín (Pamplona)
Estado y descripción de la Santa Iglesia Cathedral de Pamplona de Canonigos Religiosos y Reglars de la Orden de San Agustín: ano 1626, iunio 18. En Pamplona: por Iuan de Oteyza impressor del Reyno de Navarra, [ca. 1626] [2], 85, [1] p.; fol.⁷
- Pamplona (Diócesis)
Missale mixtum per totum anni circulum secundu[m] vsum eccl[es]ie et diocesis Pampilon[ensis]. [Pamplona]: [Arnao Guillén de Brocar], [ca. 1501?] [316] h.: il.; fol.⁸
- Lubián y Sos, Fermín de (1690-1770)
Notas críticas al Catálogo de los obispos de Pamplona de Fray Prudencio de Sandoval [Manuscrito] – [post 1716-ante 1770] 23 h.; 4.º
- Lubián y Sos, Fermín de (1690-1770)
Annotaciones iuridicae, praesertim ad leges regni Navarrae [Manuscrito] – [post 1716-ante 1770] III h., 72 p., 73-111 h.; 4.º
- Lubián y Sos, Fermín de (1690-1770)
Catálogo de los Sres. Obispos de Pamplona, con otras noticias interesantes relativas á la historia particular de su Santa Iglesia [Manuscrito] – [1813-ca. 1829] III, 189 h.; 29 cm⁹
- Cruzat, Francisco (1524-1589)
Catalogus episcoporum Ecclesiae Pampilonensis [Manuscrito] – [1575] 6, [2], 7-12, [2], 13-28, [4], 29-46 h; 30 cm¹⁰

7 «La primera de las iglesias en abrazar la vida común bajo la regla de San Agustín fue la Catedral de Pamplona. En el año 1086, su obispo, Pedro de Roda, introdujo este rasgo característico y definidor de la catedral, poseer un cabildo de canónigos regulares bajo la regla de San Agustín, instituyendo doce dignidades que ayudasen al prelado en el gobierno de la diócesis. El cabildo iruñense continúa su vida regular hasta el 1860, año en el que se secularizó» (Goñi, 1994b, 594. or.; Ardanaz, 2011, VII. or.).

8 Existitzen diren bi ale bakarrak katedralaren esku daude. Horietako bat bitelan inprimatutako luxuzko edizio bat da. Liburu honetan Nafarroako Trento aurreko liturgia jasotzen da.

9 «Fermín de Lubián y Sos, natural de Sangüesa, canónigo durante 54 años, 24 de ellos como prior, llevó a cabo una actividad literaria asombrosa. El archivo y biblioteca capitulares están llenos de memoriales, informes, consultas y trabajos históricos suyos» (Ardanaz, 2011, 75, 873. orr; Goñi, 1955, 11-13. or.).

10 Valdonsellako artxidiakonoen titulua jaso zuen (1548-1588) (Ardanaz, 2011, 138. or.) eta Katedraleko Ganberakoa (1588-1589) (Ardanaz, 2011, 57. or.).

- Congregación de Esclavos de María Santísima (Pamplona)
Letrillas que se cantan en el Santo Rosario de la Congregacion de los Esclavos de María Santísima bajo la advocacion de nuestra Señora del Sagrario fundada en la Santa Iglesia Catedral de Pamplona, é indulgencias concedidas á los hermanos congregantes / recopiladas por la Junta de la misma Congregacion y en su nombre por D. Domingo Balerdi... y el Licenciado Don Manuel Azcona, directores. Reimpreso en Pamplona: [s. n.], 1861 (Imprenta de N. Goyeneche)
29 p.; 14 cm.
- Congregación de Esclavos de María Santísima (Pamplona)
Constituciones de la Congregacion de los Esclavos de Maria baxo la advocacion de Nuestra Señora del Rosario. En Pamplona: en la Imprenta de Joaquin Domingo, [1800?]
64 p.; 8.^o¹¹
- Pamplona (Diócesis). Obispo (1735-1742: Francisco Ignacio de Añoa y Busto)
Señor, El Obispo de Pamplona, y el Prior, y Cabildo de su Santa Iglesia Cathedral, recurrieron à la Real Persona de su Mag. por medio de un Memorial, refiriendo las extrañas pretensiones, que con ocasion de las Reales Exequias, celebradas por... Doña Maria Ana de Neoburg... intentaron el Virrey, y Consejo de Navarra, y los irregulares procedimientos, que practicaron. En èl suplicaban se dignasse tomar las providencias propias de su gran justificacion, assi para evitar encuentros, y embarazos en adelante sobre el uso de los Doseles. [Pamplona]: [s. n.], [ca. 1740]
4 h.; fol.
- Pamplona (Diócesis). Obispo (1735-1742: Francisco Ignacio de Añoa y Busto)
Señor, El Obispo de Pamplona, y el Prior, y Cavildo de su Santa Iglesia Cathedral, haviendo entendido que el Consejo de la Real Camara ha consultado à V. Mag. sobre la disputa, que con ocasion de las Exequias de la Reyna nuestra Señora Doña Maria Ana de Neoburg ocurriò con el Virrey, y Consejo de Navarra, reproducen... las representaciones hechas en su Manifiesto, y Memoriales antecedentes, y nuevamente implòran... el zelo, y... justificacion de V. Mag. en este assunto, Reducese la controversia à que el Virrey pretende usàr de Dosèl en las Iglesias, y que à presencia suya no le ponga el Obispo en ellas, ni aun en su Cathedral en el sagrado acto de celebrar Missa Pontificàl. [S. l.]: [s. n.], [s. a.]
[7] p., [1] en bl; fol.
- Pamplona (Diócesis). Obispo (1735-1742: Francisco Ignacio de Añoa y Busto)
Señor, El Obispo de Pamplona postrado à los Pies de V.M. ... enterado por la Real Cedula expedida en 17 de Diciembre proximo de la resolucion, que V.M. se ha dignado acordar en orden à la competencia, que entre el Virrey, y Consejo de Navarra, y los Prelados de Pamplona ha avido antiguamente sobre el uso de Dosèl

11 Mariaren Esklaboen Kongregazioa Sagrarioko Amaren izenpean 1797. urtean sortu zen eta katedraleko na-beetan zehar otoitz egiten zuten.

en las funciones de Exequias Reales, y que nuevamente se suscitò con motivo de las que V.M. mandò hacer por la Señora Reyna Doña Maria Ana de Neoburg... Y deseando el Obispo contribuir à las sanissimas intenciones de V.M. dirigidas à evitar en adelante embarazos sobre este assumpto, suplica à V.M. ... se digne declarar algunos de los puntos, que podràn acaso suscitar dudas sobre la observancia de dicha Real Cedula. [S. l.]: [s. n.], [s. a.]
[4] p.; fol.¹²

Ondare bibliografiko hau guztia babeste aldera «... Todo este tesoro bibliográfico y documental se ha salvado de incendios y de medidas desamortizadoras, incluso cuando un pelotón de soldados armados se presentó para apoderarse de su contenido, topando con la resistencia de los capitulares que adoptaron la resolución de arrojar todos los volúmenes una noche a la huerta contigua...» (Garriz, 1971), 2019. urteko martxoan katedraleko kabildoak, liburutegiaren narriadura kontrolatzeko eta ingurumen-baldintzen arazoak saihesteko, TSA, Ondarearen Kontserbazioa enpresari kontserbaziorako badaezpadako neurrien ikerketa bat egitea eskatu zion. Helburua da gaur egun existitzen diren kontserbazio-baldintzak zeintzuk diren ikustea, izan litezkeen patologiak eta horiek ekidin zein kontrolatzeko hartu beharreko neurriak aurreikustea. Era berean, funtsak modu hoberenean babestuta egon daitezten. Modu horretan, Iruñeko Katedraleko Kabildoak liburutegiaren egoeraren erreferentziak abiapuntu bat izango du, aurkitutako patologien zerrenda (egongo balira) eta mailaz mailako plan bat horren kontrolari heldu ahal izateko. Prebentzio printzipioak gidatutako kontserbazio plan baten ezarpenerako oinarria izango da.

Iruñeko Liburutegi Kapitularreko bilduma eta erabiltzaileen arteko arduradunen bitartekari lanak bete beharreko araudi bat eskatzen du. Funts guztia kontsulta dai-teke helburu honekin moldatuta dagoen la «casita» aretoan. Liburuak ezin dira etxera maileguan eraman. Liburutegiak dituen zerbitzu, funts eta bildumen inguruan informazio orokorra zein espezializatu ematen zaie erabiltzaileei; era berean, aretoetan zehar gordeta dauden dokumentuetarako sarrera kudeatzen da. Katedralak antolatzen dituen erakusketa kulturaletarako ere eskaintzen ditu obrak katedralak –«Musika Kaperako 800 urteak», «Hilarion Eslavaren urteurrena» besteak beste–. Liburutegiak berak ere erakusketa txikiak liburutegian bertan –Trento aurreko Nafarroako liturgia eta Nafarroan inprimatutako obrak, arkitektura eta lorategien funtsak–.

Liburutegiak Nafarroako eta Espainiako ondare bibliografikoen katalogo kolekti-boetan parte hartzen duenez, eskaera ezberdinei eman izan die erantzuna, bai zalantzak argitzeko bai beste liburutegi batzuetara azalak edo grabatuak bidaltzeko, haien aleek falta zituztenean. Iruñeko Katedraleko Liburutegiak beste liburutegi parte-hartzaile batzuekin batera informazio trukaketan lagundu du; zerbitzu honi esker CCPBE eta CCPBN katalogoetan argitu eta zuzendu egin dira edizioei eta emisioei buruzko zalantzak. Zalantza horiek bai posta elektronikoz bai argazki digitalen bidez kudeatu dira.

12 Mariana Neoburgokoaren hiletak, Erregeordearen eta Nafarroako Kontseiluaren idatzi asko eragin zituen gotzainaren eta katedraleko kabildoaren aurka (Goñi, 1989, 377-382. or.), pribilegio eta eskumenak zirela medio, eliza eta estatuaren arteko gatazken isla nabaria.

Bukatzeko esan beaharra dago, Iruñeko Liburutegi Kapitularra azken urteotan katedralak antolatzen dituen bisita gidatuen barruko ibilbidean nahitaezko geldialdia izaten hasi dela. Liburutegian barrena gida baten eskutik ibiltzeak ikuspuntu hobea bat eskaini eta barruan gordetzen den altxorra sakonago ezagutzeko aukera emango digu.

6. ONDORIOAK

Azkenik, azpimarratu nahiko genuke zeinen garrantzitsua den erakunde publikoek zein pribatuek parte hartzea ondare bibliografikoaren babeserako, zaintzarako eta hedapenerako planak egiteko garaian. Ekimen hauek existituko ez balira, nekez lortuko litzateke gure arbasoek –ahalegin handiarekin– bildu, mantendu eta gorde zuten legatu kulturala gaur egungo belaunaldiei helararaztea.

Ikusi dugun moduan, antzinako liburuek denetariko jakituriak gordetzen dituzte beren baitan. Esate baterako, momentu historiko bakoitzean ezagueraren transmisioa nolakoa izan zen erakusten digute edo baita aro ezberdinetan liburuen elaborazioan erabili ohi ziren teknikak agerian uzten ere.

XVI, XVII, XVIII edo XIX. mendeetako dokumentuak gertutik ikusi ahal izatea luxua da, dudarik gabe. Horrek aukera emango digu, liburuen edizio-tekniken garapenak behatzeaz gain, garaiko arazoibideak nola osatzen ziren jakiteko.

Horrengatik guztiarengatik, derrigorrezko betebeharra da gure historiaren eta kulturaren ezagutzarako hain garrantzizkoak diren dokumentu horiek jasotzea, antolatzea, babestea eta hedatzea, ezinbestekoak baitira gure arbasoen jakintzak eta motibazioak zeintzuk izan ziren ezagutzeko

7. ERREFERENTZIAK

- Ardanaz Iñarga, N. (2011). *La catedral de Pamplona en el Siglo de las Luces: arte, ceremonial y cultura* (tesis doctoral). Pamplona: Universidad de Navarra. Hemendik hartua: Dadun <https://dadun.unav.edu/handle/10171/20480>
- La S. I. *Catedral de Pamplona: descripción de la misma y relación de sus valores artísticos e históricos*. (1930). Pamplona: Imprenta Diocesana.
- Fernández Gracia, R. (1994). Barroco. En C. Jusué Simonena (ed.), *La catedral de Pamplona II* (pp. 35-73). Pamplona: Caja de Ahorros de Navarra.
- Garriz Ayanz, J. (1971). *Catedral de Pamplona*. Pamplona: Diputación Foral de Navarra, Dirección General de Turismo, Bibliotecas y Cultura Popular.
- Goñi Gaztambide, J. (1951). Notas sobre la Biblioteca capitular de Pamplona en la Edad Media. *Revista española de Historia eclesiástica*, 4, 385-390.
- Goñi Gaztambide, J. (1955). *Relación de la Santa Iglesia de Pamplona de la provincia Burgense por Fermín de Lubian y Sos* (revisión, prólogo y notas). Pamplona: Real Cofradía del Gallico de San Cernin.

- Goñi Gaztambide, J. (1975). La formación intelectual de los navarros en la Edad Media (1122-1500). *Estudios de la Edad Media de la Corona de Aragón*, 10, 143-303.
- Goñi Gaztambide, J. (1979). *Historia de los obispos de Pamplona siglo XVI* (vol. VII). Pamplona: Institución Príncipe de Viana, Ediciones Universidad de Navarra.
- Goñi Gaztambide, J. (1989). *Historia de los obispos de Pamplona siglo XVIII* (vol. VII). Pamplona: Institución Príncipe de Viana, Ediciones Universidad de Navarra.
- Goñi Gaztambide, J. (1994a). Archivo y biblioteca. En C. Jusué Simonena (ed.), *La catedral de Pamplona II* (pp. 165-183). Pamplona: Caja de Ahorros de Navarra.
- Goñi Gaztambide, J. (1994b). Episcopado y cabildo. En C. Jusué Simonena (ed.), *La catedral de Pamplona I* (pp. 33-69). Pamplona: Caja de Ahorros de Navarra.
- Gorricho Moreno, J. (2008). José Goñi Gaztambide (1914-2002). *Príncipe de Viana*, 245, 509-517.
- López Vallejos, A. (2016). Archivo de la Catedral de Pamplona. *Príncipe de Viana*, 266, 1251-1273.
- Omeñaca Sanz, J. M. (1993). La catedral, iglesia madre de la diócesis. En J. M. Aicua Marín & J. M. Pérez Lerendegui (eds.), *Testigos de Cristo de la Iglesia en Navarra* (108. or.). Pamplona: Arzobispado de Pamplona.
- San Martín Casi, R. (2014). La Biblioteca Navarra Digital, un recurso para la difusión e investigación del patrimonio bibliográfico de Navarra. En A. Baraibar (ed.), *Visibilidad y divulgación de la investigación desde las humanidades digitales. Experiencias y proyectos* (pp. 356-382). Pamplona: Servicio de Publicaciones Universidad de Navarra. Hemendik hartua: <http://hdl.handle.net/10171/35728>
- Torres Santo Domingo, M. (2008). Las bibliotecas históricas como depósitos de la memoria. En *Actas de las II Jornadas de Bibliotecas de Defensa* (12. or.). Madrid: Ministerio de Defensa. Hemendik hartua: https://eprints.ucm.es/9835/1/Defensa_Ponencia.pdf

